

EEN DAGJE NAAR HUIS

HANS WERKMAN

Een dagje naar huis

Novelle

Een dagje naar huis is een uitgave in samenwerking met BCB,
ter gelegenheid van de Week van het Christelijke Boek 2013

Ontwerp omslag en binnenwerk: Geert de Koning
Foto omslag: Schoenmakersgereedschap ± 1920, v.l.n.r. randmes,
rollet, bollikker. Foto Geert de Koning

ISBN 978 90 239 9431 2

NUR 301

© 2013 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer
Alle rechten voorbehouden

www.uitgeverijmozaiek.nl

*Zo zal het eindeloos zich hier herhalen,
liefelijkheid der huiselijke haard,
kinderen, zorgen, en de angst rondom.*

*En eindelijk met het vege lijf betalen
de koorts des levens en diep in de aarde
wachten en luisteren totdat Hij komt.*

Jan Willem Schulte Nordholt

Inhoud

1. Aankomst 7
 2. De arm 10
 3. Koffiedrinken 14
 4. Houtgepend 19
 5. Losse woorden 24
 6. Een dicht huis 29
 7. Hofnar 35
 8. Middagmaal 45
 9. De man in het raam 50
 10. De woonkeuken 55
 11. Het slaapkamertje 59
 12. Een donkere tocht 62
 13. De schoenen van Steenhuis 68
 14. Oorlog 74
 15. De Rupaxlaarzen 76
 16. Afscheid 85
- Aantekeningen 89

(I) Aankomst

Naast station Warffum stond bij een villa één volwassen boom in het gazon. Door het raam van de trein zag ik dat onder zijn doorzichtige kroon een grijs cirkelvlak van bladeren lag. Alsof de mist daar in schilfers was neergedaald vanuit de takken. Tussen het afgefallen blad keek een eenzaam Christusbeeld van grauwe steen recht voor zich uit. Een meter boven het gras hing een dunne grondnevel waardoor het beeld op onduidelijke benen stond.

Zojuist was de trein rakelings langs een donker, rechthoekig watertje gereden. Het was het onttakelde zwembad van het dorp, waar lang geleden de dichteres Ida Gerhardt haar baantjes trok wanneer ze hier op vakantie in pension was. Op de palen van de verdwenen vlonders zaten meeuwen, één per paal. Ze vlogen als een verschrikte wolk confetti weg toen de trein passeerde. Een waterrat bewoog zich voort in de punt van een rimpelende V, daar waar vroeger de poëzie in schoolslag door het kale zwembadje ploegde, 'op de ondertoon van plonzend water'.

Bij station Usquert remde de trein opnieuw af. Langzaam naderde de molen van het dorp het raadhuisje van Berlage. Nu schoof het kruis van de wieken achter het schoorsteenachtige torentje langs en één moment vormden ze samen een Andreaskruis. Ik dacht aan de harp van de blinde Bernlef die hier achthonderd jaar geleden had geklonken, aan de gedichten die hij erbij had gezongen en aan de vrome Liudger die hem hier had genezen. Eens had de inspiratie van geloof, woord, muziek en vorm deze grond aangeraakt.

Tot voorbij Uithuizen verbaasde ik me over de lichte okerkleur van de klei. Koud, maar klaar voor het winterkoren.

Bij de volgende halte stapte ik uit. Al meer dan tien jaar geleden was het oude stationsgebouw met zijn siermetselwerk en speklagen in puin gegooid. In de crèmege-sausde zijgevel hadden twee smalle romaanse ramen ge-staan. Daaronder had de lange naam van het dorp de hele breedte van de gevel gevuld met vijf kapitale lettergrepen van elk drie letters: Uithuizermeeden. Bijna alle stations-gebouwen aan het lijntje waren gesloopt, maar vooral hier miste ik die steile, blanke waterstaatsarchitectuur. Hoe vaak had ik niet in de hoge wachtkamer bij de kachel mijn handen gewarmd of buiten onder de dakgootluifel gepro-beerd te schuilen tegen de eeuwige wind. In het grind op het perron hadden de glimmende poken van de wissels gestaan waarmee de chef de treinenloop in de hand hield.

Het perron eindigde in die tijd bij een huisje met hou-ten frivolité langs de dakrand en twee groene deuren voor ‘Dames’ en ‘Heeren’. Tegenwoordig werd er gepist onder de telefoon in het moderne wachthok van glas. Ik zag een stel pubers op de leuning van de doorgekrakte banken zitten, hun voeten op de kapotte zitplaats. Eén gooide een ander een pakje shag toe. Het klapperen van de glazen deur in de koude wind sloeg om mijn oren.

Het Dafje van mijn vader stond er al. Hij zat erin te wach-ten met een wit gezicht. Waarom had hij geen jas aange-trokken? Zijn smalle, koude vingers grepen om de muis van mijn warme hand. Hij startte omzichtig en rommelde lang met het pookje en het gaspedaal. Langzaam en door de voorruit turend reed mijn vader tussen de beide rijen platanen van de Stationsstraat door. Aan de voet van de stammen lagen afgebrokkelde plakken schors.

We naderden de kruising met de Hoofdstraat en ke-ken nu recht op de kleine schoenenwinkel waar sinds mijn heugenis de schoenmaker Job Schelhaas de hamer voerde. Mijn vader en hij waren goede collega’s. Hun

klantenkring had zich voor een deel op natuurlijke wijze geselecteerd omdat mijn vader bij de vrijgemaakte kerk hoorde en Job bij de synodale. Maar persoonlijk zaten ze elkaar nooit dwars. Mijn vader was te opgewekt en Job te zwijgzaam om te willen concurreren. Zelfs toen mijn vader de leest aan de wilgen hing, was de aanloop bij Job nauwelijks toegenomen, omdat men kapotte schoenen tegenwoordig weggooid. Het huis van Job stond laag, naast de verhoogde spoorbaan. Je moest een trapje af om te kijken hoe de schoenen in de etalage geprijsd stonden, en dat was niet bevorderlijk geweest voor de groei van de winkel. Mijn vader sprak altijd in vrolijke bijbeltaal over ‘mijn knecht Job die afdaalt naar Gaza’.

‘Mijn knecht Job daalt nog altijd af naar Gaza,’ zei hij. ‘Maar hij houdt binnenkort op met de zaak. Zie je dat rooie papier? Totale uitverkoop.’

‘Dat is dan de allerlaatste schoenmaker op het dorp,’ zei ik.

‘Toen je moeder en ik hier in ’31 kwamen, toen waren we met ons zevenen. En nu, dik vijftig jaar later...’

Aan het einde van de platanenboog die de Stationsstraat overhuidde, zette mijn vader de Daf voorzichtig tegen de haaiantanden en speurde de Hoofdstraat af op naderend gevaar.

‘Ik loop een enkele keer bij hem binnen om een kwart croupon leer van hem te kopen of om zijn naaimachine te gebruiken.’

‘Naaimachine? Is die van u dan kapot?’

‘Heb ik al weggedaan. Niet meer nodig voor dat handjevol losse klanten.’

Wat kon mijn vader vroeger triptrappend en ratelend het ijzeren voetje over het bovenleer van een rijlaars of over een zachte damestas laten happen, en dan opeens met een feilloze ruk de draad naar voren trekken en afknippen. Zelfs de arm van dominee Scheele was hem niet te veel geweest.